

PRINCIPY A PRAVIDLA ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ

INFORMACE O PŘIPRAVOVANÉ METODICKÉ PŘÍRUČCE

Eva Rozehnalová

V době, kdy vstupuje v platnost nový zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) včetně prováděcích vyhlášek, je připravována metodická příručka *Principy a pravidla územního plánování*, která odborníkům, pracujícím na úseku územního plánování, pomůže k orientaci v nových předpisech. Příručka je určena zejména pro orgány územního plánování (tj. orgány obce a orgány kraje), projektanty, studenty příslušných oborů a další uživatele, kteří se setkávají s územním plánováním. Článek přináší informaci o zadání, postupu prací a obsahu jednotlivých kapitol této metodické příručky.

Zadavatelem práce na metodické příručce bylo Ministerstvo pro místní rozvoj, které v rámci programu výzkumu zadalo v roce 2005 zpracování výzkumného projektu se shodným názvem. Výzkumný projekt byl rozdělen na tři etapy.

V první etapě byla analyzována současná teoretická a legislativní východiska a trendy územního plánování a souvisejících disciplín. Výzkumná zpráva byla odevzdána zadavateli v prosinci 2005.

Ve druhé etapě bylo zpracováno pracovní znění příručky. V této etapě proběhla oponentura, která doporučila úpravy pro výsledné znění. Tato etapa byla ukončena ke 30. červnu 2006.

Poslední etapa prací byla zaměřena na dopracování textu. V rámci ní byla příručka prezentována odborné veřejnosti na semináři Asociace pro urbanismus a územní plánování, který proběhl v září v Pardubicích. V prosinci 2006 byla příručka umístěna na intranetu ÚÚR (tedy na neveřejných webových stránkách) za účelem připomínkování ze strany členů Asociace.

Příručka bude zveřejněna v digitální podobě na www stránkách ÚÚR v první polovině roku 2007. O její případné tištěné formě není dosud rozhodnuto.

V souladu se zadáním projektu byla příručka koncipována tak, aby umožňovala doplňování a aktualizaci. Při prezentaci na www stránkách budou texty vždy opatřeny datem poslední aktualizace, aby bylo možno sledovat průběžně aktuálnost jednotlivých částí příručky.

V současnosti obsahuje příručka následující problémové okruhy:

- A Principy udržitelného rozvoje území**
- B Koncepce územního rozvoje ČR**
- C Funkční složky**
- D Orgány, nástroje a vazby územního plánování**
- E Pojmy**

Problémové okruhy A a B tvoří především teoretický rámec pro kapitoly C a D, které konkretizují obecné principy a zásady do postupů v územně plánovací činnosti.

A. Principy udržitelného rozvoje území

Ve své první části se kapitola vedle vymezení pojmu udržitelného rozvoje zabývá jeho aspekty a pilíři (ekologický, ekonomický a sociální pilíř), principy udržitelného rozvoje, případnými riziky udržitelnosti a dále způsobem sledování a hodnocení udržitelnosti rozvoje v zahraničí i v ČR.

Ve své druhé části přináší kapitola podrobné informace o základních dokumentech, vymezujících udržitelný rozvoj, a to dokumentech světového společenství pro udržitelný rozvoj (*Deklarace o životním prostředí a rozvoji z Ria, Istanbulská deklarace o lidských sídlech, Johannesburská deklarace o udržitelném rozvoji*) a evropských dokumentech pro udržitelný rozvoj (*Evropské perspektivy územního rozvoje, Strategie udržitelného rozvoje Evropské unie, Lublaňská deklarace o územní dimenzi udržitelného rozvoje*).

Dále se tato část zabývá plánováním udržitelnosti a znaky udržitelného prostorového rozvoje měst a regionů v Evropě a společnými evropskými indikátory udržitelného rozvoje. Pozornost je věnována také udržitelnosti rozvoje venkova.

Ve své závěrečné stati se druhá část kapitoly věnuje národním dokumentům udržitelného rozvoje České republiky, zejména Strategii udržitelného rozvoje ČR.

Třetí část kapitoly je věnována udržitelnosti rozvoje v územním plánování České republiky. Vedle popisu role územního plánování při dosahování udržitelného rozvoje jsou na závěr vytyčeny cíle udržitelného rozvoje v územním plánování:

- Cíl 1 – udržitelná úroveň čerpání přírodních zdrojů včetně území a energie;
- Cíl 2 – stabilita, popřípadě dynamická rovnováha ekologických systémů;
- Cíl 3 – udržitelná forma a udržitelná míra ekonomického rozvoje;
- Cíl 4 – soudržnost mezi sociálními skupinami a regiony a sociální propustnost;
- Cíl 5 – snížení rizik dopadů přírodních katastrof a sehlání infrastruktur.

Text je zakončen tabulkovou částí, která přináší návrh způsobu a prostředků k naplňování těchto cílů, uvádí klíčové oblasti, kde lze dosáhnout žádoucích změn a dále příklady vhodného územního uspořádání a územně plánovacích řešení, které podporují dosažení jednotlivých cílů.

B. Koncepce územního rozvoje ČR

Kapitola objasňuje v první části pojetí územního rozvoje a jeho složek, kterými jsou:

- hmotné složky územního rozvoje,
- aktivity a procesy v území,
- hodnoty a vztahy v území.

Dále kapitola pojednává o územním rozvoji jako o součásti udržitelného rozvoje a zabývá se nástroji pro plánování udržitelného rozvoje. Jsou to:

- formální nástroje (např. územní plánování, regionální politika, regulační plánování),
- neformální nástroje (např. kooperační strategie mezi obcemi, koncepce využití prostoru, regionální rozvojové koncepce, sítě měst, obnova vesnice, kulaté stoly, diskusní fóra apod.),
- finanční a stimulační nástroje (zejména systémy obecních příjmů),
- informační nástroje (s důrazem zejména na nástroje podporované GIS).

Následuje část kapitoly pojednávající o území a jeho osídlení. Zabývá se teorií osídlení, urbanizací a vývojem osídlení, vývojem sídelní struktury měst, který je spojen s urbanizačními fázemi, dále stávajícím stavem osídlení a hlavními trendy jeho vývoje. Vedle základních údajů a popisu struktury osídlení přináší informace o procesu urbanizace a jeho fázích, o obyvatelstvu a trendech demografického vývoje, charakterizovaného řadou jevů v rámci proměn městské struktury i venkovského osídlení.

Dále jsou zde uváděny hospodářské a ekologické trendy, hlavní trendy vývoje území a osídlení, zhodnocení potenciálu a hodnot území, vztah ke stavu území v evropském prostoru a dále problémové a limitní faktory a jevy v území (přírodní i antropogenní).

Druhá část kapitoly je věnována problematice krajiny v územním plánování a to od zkoumání krajinných limitů k chápání krajiny jako součásti kvality životního prostředí. Dále se zabývá celostním pohledem na hodnocení krajiny, popisuje nutnost koordinace činností, řešících její jednotlivé problémy a nutnost komplexnosti pohledu v urbanistické koncepci. Věnuje se i pojetí krajiny v územním plánování.

Závěrem se tato část zabývá otázkami zapojení veřejnosti formou osvěty, účasti na hodnocení a na rozhodování. Tato část textu končí stanovením cílů. Přitom základním a obecným cílem péče o krajinu a přírodní prostředí, zakotvené v územním či regulačním plánu, je ochrana, péče a rozvoj podmínek pro uskutečňování přírodních, sociálních a ekonomických procesů jako předpokladu udržitelného rozvoje území.

Další část textu je věnována charakteristice a popisu stavu krajiny v ČR, přírodním podmínkám a civilizačním vlivům. Zabývá se hlavními etapami vývoje kultivace a osidlování krajiny, vztahem sídel a krajiny, polohou a urbanistickými formami měst a venkovských sídel, zemědělské činnosti v krajině a lesnímu hospodářství.

Dále jsou popsány funkce krajiny, její hodnoty a ochrana těchto funkcí i hodnot. Zmíněna je dále problematika významných krajinných prvků, územního systému ekologické stability, zvláště chráněných území přírody a krajinného rázu. Stať věnovaná krajině končí specifikací problémů krajiny v rámci územního rozvoje.

Třetí část textu přináší informace o územním rozvoji v Evropě, o programech a politikách v této oblasti, o souvislostech územního rozvoje v ČR, tj. administrativním členění státu, stávajícím stavu a trendech koncepcí územního rozvoje v ČR a vybraných nástrojích (*Strategie regionálního rozvoje ČR, Národní rozvojový plán, Politika územního rozvoje*), metodách územního rozvoje v ČR a jejich aplikaci. Text dále pojednává o možnostech a trendech územního rozvoje ČR a vztahu nástrojů územního plánování k územnímu rozvoji státu.

Poslední část textu pojednává o koncepci územního rozvoje, stávajícím stavu a trendech na úrovni krajů a obcí (měst a venkovských obcí).

C. Funkční složky

Kapitola konkretizuje obecné principy a zásady do postupů v územně plánovací činnosti a plánování rozvoje jednotlivých funkčních složek.

Územní rozvoj je definován jako složitý komplex interakcí hmotné struktury, přírodních i civilizačních hodnot a všech činností v území, včetně vyhodnocení veškerých ekonomických, sociálních, ekologických i kulturních souvislostí, které tyto činnosti obsahují.

Urbanistická struktura zahrnuje nejen hmotnou strukturu, ale i strukturu funkčních složek, do nichž se promítají nároky, potřeby a veškeré činnosti obyvatel. Soustava funkčních složek zahrnuje funkce:

- Výroba, těžba a skladování;
- Zemědělské a lesní hospodářství;
- Bydlení;
- Občanské vybavení;
- Zeleň;
- Rekreační;
- Dopravní infrastruktura;
- Technická infrastruktura;
- Vodní hospodářství.

Jednotlivé oddíly jsou shodně členěny dle jednotné osnovy do částí, obsahujících charakteristiku funkční složky, stav a trendy jejího vývoje a principy řešení každé funkční složky v územním plánování. Do jednotlivých oddílů bude v příštím roce dopracována část, uvádějící, jak se jednotlivé funkční složky promítají v jednotlivých druzích územně plánovací dokumentace.

D. Orgány, nástroje a vazby územního plánování

Kapitola přináší podrobný popis orgánů územního plánování, stavebních úřadů, dotčených orgánů, jejich kompetencí a vazeb. Dále se zabývá podrobným popisem jednotlivých nástrojů územního plánování (*územně plánovací podklady, politika územního rozvoje, územně plánovací dokumentace – tj. zásady územního rozvoje, územní plán, regulační plán*) a dalšími nástroji (*územní rozhodnutí, územní souhlas a územní opatření*) a úpravou vztahů v území.

Další část textu se zabývá vazbami nástrojů územního plánování na další rozvojové dokumenty, informacemi v územním plánování a jejich poskytováním a popisuje informační technologie.

Poslední část textu uvádí problematiku účasti veřejnosti

v procesu územního plánování, a to pojetí účasti veřejnosti, legislativní východiska účasti veřejnosti, minimální standardy a zásady účasti veřejnosti a přípravu a realizaci plánu zapojení veřejnosti.

E. Pojmy

V této kapitole jsou shromážděny pojmy použité v předchozích kapitolách. Jejich výčet je uveden v abecedním pořádku a v případě, že jejich vysvětlení není součástí nového stavebního zákona nebo příslušných vyhlášek, jsou opatřeny definicí a vysvětlujícím komentářem.

*Ing. arch. Eva Rozehnalová
Ústav územního rozvoje*

ENGLISH ABSTRACT

Principles and Rules of Physical Planning: a guideline manual to be published, by Eva Rozehnalová

When the new Building Act and the related implementing legislation is entering in vigour, a guideline manual entitled *Principles and Rules of Physical Planning* is being prepared in order to help the physical planning specialists to be well acquainted with the new regulations. The manual is especially designed for physical planning authorities of Municipalities and Regions, planners, students of related subjects, and other users who have to do with physical planning. The article comments on the assignments, work procedures, and contents of specific chapters of the manual.